

# Verkottumista ja interaktiivisuutta turkulaisissa museoissa

Ville Nyman

*Kulttuuriperintöä välittävät verkkopalvelut ovat ajankohtaisia museoalalla. Verkon kautta museoilla on mahdollisuus tavoittaa nykyisen kävijäpohjan rinnalle uusia kävijöitä, jos museot vain osaavat pelata nappulansa oikein sisältöä pursuavassa virtuaalisessa ympäristössä. Kuinka turkulaiset museoinstituutiot toimivat verkossa ja onko niillä omalle toiminnalleen tyypillisiä palveluja tällä areenalla? Voisiko tulevaisuudessa olla perinteisten museokävijöiden lisäksi myös innokkaiden virtuaalisten museokävijöiden joukko ja onko tällaisen kehityksen odottaminen Turussa realistista nykyisen tilanteen valossa?*

## Museoiden nettisivut ja verkkojulkaisut

Museoiden verkkopalveluiden keskus on tietenkin nettisivut, jotka edustavat virtuaalisen ympäristön perinteisintä laajalle yleisölle suunnattua sisältömuotoa. Ne ovat perinteisten museorakennusten virtuaalisia auloja ja lippukassoja. Sivuilla vierailevan pitäisi saada miltei heti käsitys siitä, mitä hän voi museossa tehdä ja kokea. Näin ei tilanne kuitenkaan näytä olevan kovinkaan monen turkulaisen museon nettisivuilla. Enemminkin suurin osa niistä näyttää sekavilta ja ankeilta, kuin likaisilta ja huonosti hoidetuilta, vetoisilta museorakennuksilta, joiden ulkopinta on rapautunut ajat sitten pois. Rakennukset ovat sisäpuolella täynnä sokkeloita ja ovia, jotka sulkeutuvat perässä. Perinteiset kävijät voivat tulla museoon ilman nettisivujen innoitusta, mutta lapsille ja nuorille ja satunnaisille museokävijöille nettisivut saattavat olla tärkeä ensikosketus museoon, minkä vuoksi nettisivujen ulkoasu ja käytettävyys ovat olennaisen tärkeitä museosta muodostuvan kuvan kannalta. Nettisivut ovat myös paikka, jossa suunnistetaan kaikkien museon tuottamien virtuaalisten palveluiden äärelle.

Sisällöltään turkulaisten museoiden nettisivut ovat paperisten esitteiden ja julkaisujen kaltaisia. Avoimnaoloajat, pääsymaksut ja käyntiosoitteet sekä näyttelyt ja niihin liittyvät koululaisten tehtävämonisteet ovat keskeistä sisältöä, joka löytyy lähes kaikkien museoiden sivuilta. Tämän lisäksi useammalla museolla oli sivuillaan runsaasti erilaisia artikkeleja ja verkkojulkaisuja museon historiasta, kokoelmista ja näyttelyihin liittyvistä aiheista. Yleensä nämä julkaisut ovat ilmestyneet myös paperisina tai ne pohjautuivat keskeisesti paperilla julkaistuihin teoksiin. Tällainen infopaketti onkin nykyään perusedellytys minkä tahansa organisaation verkkosivuille. Kokoelmiaan mikään museo ei pyri esittämään kovinkaan kattavasti, vaan nettisivuilta saa yleensä hieman hajanaisen käsityksen siitä, mitä se kerää, tutkii ja esittelee. Jotkin museot esittelevät jonkin pienen alueen kokoelmastaan kokonaisuudessaan. Esimerkiksi Wäinö Aaltosen museon sivuilla voi selailla Turun ulkoveistoksia kuvien ja tekstien kera.

Tutkimukseen liittyvää verkkoaineistoa museoilla on melko vähän tarjottavanaan kiinnostuneelle yleisölle. Ainoastaan maakuntamuseo varsinaisesti raportoi tekemäänsä tutkimusta ja raportoiikin sitten hyvin pikkutarkasti ja perusteellisesti. Maakuntamuseon sivuilta löytää tietoa niin rakennus- ja kulttuuriympäristöinventoinneista, nykykulttuurin dokumentoinnin projekteista, arkeologisista kaivauksista kuin myös muun muassa siitä, kuinka vanhoissa rakennuksissa kannattaa asua. Tämäkin tieto on kaiken edellä mainitun ohella hyvin yksisuuntaista kommunikaatiota; museo

kertoo ja ilmoittaa, mitä se on jo tehnyt. Pienen eleen sivuilla kävijöitä kohtaan maakuntamuseo tekee pitämällä sivuillaan Millaisia muistoja Brankulta -kyselyä, joka on osa Turun VPK:n talon dokumentointiprojektia. Tämä, niin kuin moni muukin asia museoiden nettisivuilla, löytyi täysin sattumalta enkä uskokaan, että kovin moni turkulainen on täyttänyt kyselyn sen huonon saavutettavuuden vuoksi.

## Aatosta jaloa mutta alhaista jälkeä? Museoiden verkkonäyttelyt

Turkulaisten museoiden nettisivuilla on tarjolla enemmän ja syvällisempää tietoa itse museosta ja sen kokoelmista kuin mitä perinteisellä museovierailulla voi saavuttaa. Kriittisesti tarkasteltuna nettisivut kuitenkin vaikuttavat museoiden itsestään muodostaman tiedon oksennuslaarina. Tämän päivän virtuaalisessa ympäristössä olisi mahdollisuus tehdä paljon muutakin kuin vain laittaa tekstiä ja kuvia esille muiden katseltavaksi. Missä määrin museoiden asiantuntemuksella luodusta tietosisällöstä voisi tehdä virikkeellistä ja vastavuroista toimintaa, joka innostaa ja kiinnostaa virtuaalisia museovieraita?

Yksi keino jäsentyneen ja mielenkiintoisen tiedon ja oppimis- ja tuntemisympäristön luomiseen on monipuolisten verkkonäyttelyiden tekeminen. Turkulaiset museot ovat tosin tehneet niitä hyvin vähän, yhteensä niitä löytyy muutama. Kuralan Kylmäen yhteistyössä Turku Touringin Elämystenmaa-perhematkailuhankkeen kanssa tekemillä nettisivuilla on verkkonäyttely entisajan maatilalan elämästä. Näyttely on tekniseltä toteutukseltaan kömpelö, mutta edustaa kuitenkin turkulaista parhaimmistoa. Maatilalan elämään tutustutaan kolmen teeman kautta, joiden sisällä on vielä alisivuja, jotka koostuvat lyhyistä teksteistä ja niihin liittyvistä tietovisakysymyksistä. Alasivuja voi käydä läpi omassa järjestyksessä ja lopuksi voi vielä täyttää ristikköä, joka testaa koko näyttelyn aikana omaksuttuja tietoja. Näyttely on varsin hauska ja opetti jotain uutta myös aikuiselle, vaikka se onkin selkeästi suunnattu alakouluikäisille lapsille.



*Kuva 1. Sjöhistoriska Institutetin verkkonäyttelyssä voi tarkastella eräästä Fahrwohl-laivan miehistöstä otettua valokuvaa. Nauvolainen kapteeni Karl Ludvig Vitalis Lindberg oli suorittanut merikapteenin tutkintonsa kuusi vuotta ennen tätä matkaa. Kuva Sjöhistoriska Institutetenin kotisivuilta, Ville Nyman.*

Forum Marimumin sivuilla puolestaan on linkki Åbo Akademin Sjöhistoriska Institutetin sivuille, joilta etsivä edelleen saattaa löytää menneeseen Forum Marimumin näyttelyyn liittyvän verkkonäyttelyn Fahrwohl-laivasta ja sen kapteenintauluista. Verkkonäyttelyssä voi lukea Fahrwohlin eri matkoihin liittyviä kirjeitä ja tarkastella miehistön jäsenien valokuvia. Tämän lisäksi laivasta maalattuja kapteenintauluja voi tarkastella hiiren kanssa siten, että ruudulle saa lisätietoa hiiren osoittamasta taulun kohdasta. Kävijä saa tietää mm. että rahtilaivoissa oli tapana nostaa sekä kansallislippu että laivan ja varustamon omat liput salkoon. Lisäksi näyttelyssä voi katsella valokuvakollaasia, joka ilmeisesti liittyy näyttelyyn. Valokuvien tarinaa ja alkuperää ei kävijälle tosin kerrota.

Maakuntamuseo on toteuttanut yhdessä Aurajoen Puhelimen kanssa raikkaan ja tiiviin informatiivisen Varhainen Turku -sivuston, joka esittelee arkeologisten kaivausten tuloksia vuosien 2005-2006 ajalta. Sivuilta löytyy myös hissavisa, jossa testataan kävijän

keskiaikatuntemusta. Toinen Turun keskiaikaiseen elämään liittyvä erillinen sivusto on TOP – tietokone opetuksessa -keskuksen organisoima Tiimalasi-keskiaikaprojekti, jossa on mukana turkulaisia museoita. Kyseessä on laaja keskiajan kulttuurihistoriaan liittyvä sivusto, jonka sisältö on suunniteltu koulujen opetuskäyttöä varten 2000-luvun taitteessa. Sivuston selkärangana ovat keskiaika-aiheiset artikkelit ja ihmisten elämäkerrat, joihin on linkitetty sivuston muita sivuja. En tiedä, onko molemmissa projekteissa rahoitus loppunut kesken, kun sivustoja ei ole päivitetty useaan vuoteen. Myös maakuntamuseon Sähköinen silta –hanke, jota biologinen museo mainostaa museon ja käyttäjän välisenä siltana täydellisine kokoelmatietoineen, näyttää kuivuneen kokoon jo kolmisen vuotta sitten. Vuonna 2007 puolestaan lanseerattiin maakuntamuseon hallinnoima kansainvälinen History in Town –projekti. Se ylläpitää sivuillaan pedagogista materiaalia tarjoavaa osiota, joka koostuu verkkonäyttelyä lähestyvistä teksteistä ja niihin liittyvistä kysymyksistä. Toivokaamme edes tälle projektille hieman pidempää ikää ja säännöllisempää päivitystahtia.

### **Vain aava meri? Verkkonäyttelyiden tuolle puolen**

Verkkonäyttelyjen ohella ainoa olennaisesti virtuaaliseen ympäristöön ankkuroitava palvelu, jossa museot näyttävät olevan mukana, on syksyn 2008 uutukainen, Kulttuurikunto. Se on Yleisradion koordinoima hanke, jonka tarkoituksena on kannustaa kaikkia suomalaisia kulttuuriharrastusten pariin. Museot toimivat hankkeessa suorituspaikkoina, joissa käymisestä saa merkinnän kuntokorttiin. Kulttuurikunto rakentuu tv-ohjelman lisäksi nettisivustosta ja painetuista korteista, joihin voi merkitä omia kulttuurisuorituksiaan, kuten museonäyttelyssä käymisen. Turusta mukana ovat tällä hetkellä Aboa Vetus & Ars Nova ja Turun taidemuseo.

Mielenkiintoisen tästä hankkeesta tekee tv-ohjelman ohella nettisivusto, jossa ihmiset voivat keskustella kulttuurikokemuksistaan ja antaa palautetta ja suosituksia. Varsinais-Suomen alueella on tällä hetkellä annettu vasta 15 palautetta sekalaisista aiheista, kuten Maata näkyvissä -festivaaleista ja etelä-ossetialaisen kansantanssiryhmän esityksestä. Yhtään turkulaista museonäyttelyä ei ole vielä arvosteltu, mutta toivottavasti vielä näemme senkin päivän, jolloin nettisivujen palstoilla käydään keskustelua museoiden esittämistä mielipiteistä ja niiden herättämistä tunteista.

Minkä vuoksi turkulaisilla museoilla on verkossa näin vaatimattomia palveluja? Muutamit harvat verkkonäyttelyt ovat joko vanhoja ja kömpelöitä tai sitten hyvin suppeita. Niissä ei ole juurikaan interaktiivisia elementtejä. Ei liikkuvaa kuvaa tai ääntä, ei kävijän oman panoksen antamisen mahdollisuutta. Johtuuko tämä teknisen taidon vähyydestä? Jos näin on, museolaiset voivat harkita kursseilla käymistä tai hankkia teknisen palvelun ulkopuoliselta. Digitaalisen median tuottamisen perustaidot ja resurssit pitäisivät olla samassa asemassa kuin perinteiset museopedagogiaan ja –kommunikaatioon liittyvät taidot, kuten näyttelyiden ja niihin liittyvien palvelujen tuottamistaidot. Taitojen puuttuminen yleensä myös aiheuttaa tilanteen, jossa virtuaalisuuden mahdollistamia ideoitakaan ei synny kun ei tiedetä, mitä kaikkea olisi mahdollista tehdä.

Resurssipula voisi olla tuttu ja turvallinen selitys verkkoflegmaattisuudelle. Siitähän kuulemma melkein kaikki johtuu museoalalla. Teknisen tietotaidon hankkiminen kyllä maksaa, jos sitä ei vielä ole museoissa, mutta muuten virtuaalinen ympäristö on varsin halpa toiminta-areena. Ei ole materiaali-, painatus- ja tilakuluja muun muassa. Esimerkiksi verkkonäyttelyitä kannattaa toki päivittää välillä, mutta niiden ei tarvitse antaa tilaa uusille näyttelyille eivätkä ne vangitse kokoelmia käyttöönsä eivätkä syö jatkuvasti resursseja. Kolmantena syynä, mutta ehkä vasta viimeisenä vaihtoehtona haluaisin nähdä museoinstituution kapean käsityksen siitä, kenelle museon

palvelut on tarkoitettu. Kaikki toki tarkoittavat hyvää ja haluavat, että kaikki löytävät tiensä museoon, mutta tuotetaanko museoiden palveluita alitajuisesti sellaiselle yleisölle, jota museotyöntekijät keskimäärin itse edustavat? Tällainen toimintatapa sulkee yleisön ulkopuolelle varsinkin virtuaalisen ympäristön omaksi jo lapsuudessaan ottaneen nykynuorison, josta ennemmin tai myöhemmin kasvaa aikuisia.

Kehittyneemmät verkkopalvelut mahdollistaisivat aivan erilaisen vuorovaikutuksen yleisön ja museon välillä. Verkossa museot voisivat kysyä ihmisiltä ja pysähtyä kuuntelemaan heitä, ottaa ehdotuksia vastaan ja vastata niihin tai jopa antaa ihmisten itse kysyä ja vastata museon toimiessa keskustelustudiona, oli kyseessä sitten näyttely, nykyajan dokumentointi, tapahtuman järjestäminen tai pelloilta löytyneen kolikon arvoitus. Tämän hetkinen museoiden verkkotarjonta ei kuitenkaan kannusta omien tulkintojen tekemiseen menneisyydestä tai ihmisten omaan aktiivisuuteen kulttuuriperinnöstä keskustelemisessä.

Uusimman tekniikan käyttö ei tietenkään ole museoissa itsetarkoitus, mutta nähdäkseni se on ainoa keino saavuttaa osa yleisöstä. Jos ihmiset eivät tule museoon, on museon mentävä ihmisten luo. Museoiden laadukkaan tutkimus- ja näyttelytoiminnan luulisi erottuvan edukseen verkkoympäristössä, kunhan tekniset asiat ovat kunnossa ja museot panostaisivat omien palveluidensa markkinointiin. Paikallisen kulttuuriperinnön vaaliminenkin tarvitsee verkkoa avukseen. Kaikki ei voi olla kansallista perintöä suurten ja varakkaiden laitosten tuottamina verkkopalveluina. Verkossakin tarvitaan paikallisia ja yhteisöllisiä toimijoita, jotka työstävät juuri itselleen merkityksellisiä kertomuksia. Netin keskustelu- ja osallistumisfoorumit ovat tämän päivän seurojentaloja ja kahviloita, joissa voitaisiin käydä myös monet museoiden toimialaan kuuluvat ajankohtaiset debaetit.